

פרשת בא

בפרשת בא מסופר על 3 המכות האחרונות שה' הנחית על המצרים: ארבה, חושך ומכת בכורות. מדוע לא נכללו מכות אלו בפרשה הקודמת – פרשת וארא? הזכרנו בשבוע שעבר את הסימנים שר' יהודה היה נותן במכות מצרים: דצ"ך, עד"ש, באח"ב. לפי חלוקה זו גם מכת ברד הייתה צריכה להיות בפרשת בא, אך אנו רואים שמכת ברד מופיעה בפרשת וארא, ורק 3 המכות האחרונות מופיעות בפרשת בא. **האם יש ל-3 המכות האחרונות משהו משותף השונה מ-7 המכות הקודמות? מה מייחד את 3 המכות האחרונות שמופיעות בנפרד בפרשתנו? למה נמשכות המכות, הרי בכל 3 המכות האחרונות פרעה כבר היה מוכן לשלח את בני ישראל?**

לאחר מכת הברד בסוף פרשת וארא פרעה אומר: "חטאתי הפעם ד' הצדיק ואני ועמי הרשעים" (שמות ט', כ"ז). גם עבדי פרעה מתקוממים ודורשים מפרעה, לאחר שמשה ואהרן מתריעים על מכת הארבה, שישלח את בני ישראל: " ויאמרו עבדי פרעה אליו עד מתי יהיה זה לנו למוקש? שלח את האנשים ויעבדו את ה' אלוקיהם הטרם תדע כי אבדה מצרים?" (י', ז'). ואז פרעה מחזיר את משה ואהרן ומתחיל עמם משא ומתן שמופיע בפעם הראשונה מאז התחילו המכות, לגבי מי ילך. פרעה מוכן לשלוח רק את הגברים ומשה מסרב. לאחר מכות הארבה והחושך פרעה מוכן לשחרר גם את הנשים והטף, אך ללא הצאן והבקר. משה מסרב. רק לאחר מכת בכורות עם ישראל יוצא ממצרים. גברים, נשים וטף, צאן ובקר, ורכוש רב.

אם משה היה קצת יותר "מתון", אפשר היה לוותר על 3 המכות האחרונות. מדוע התעקשו כל-כך אהרון ומשה ולא היו מוכנים ל"התגמש" קצת עם פרעה לפחות לגבי הבקר והצאן ואז היה נגמר הסיפור? על מה ההתעקשות? האם אלוקים לא יכול היה לדאוג לעם ישראל לצאן ובקר בדרך? העיקר שכבר ייצאו ממצרים מהשעבוד והסבל הנורא?

פרעה דוחה 3 פעמים את תביעת ה' "שלח את עמי". דחייה ראשונה הייתה: "מי ה' אשר אשמע בקולו". דחייה שנייה הייתה: " לא ידעתי את ה'" ודחייה שלישית: "גם את ישראל לא אשלח". 3 המכות הראשונות (דצ"ך) באות ללמד את פרעה מיהו ה'. והתשובה היא בעל הכוחות אשר יכול להפוך מים לדם וכו'. בשלב זה פרעה עדיין לא יודע שלא לוקים יש שייכות והשגחה לגבי המתרחש בעולם. זו מגמתה של סדרת המכות הבאה. בסדרת המכות השנייה (עד"ש), ה' מחלק בין גושן למצרים ומבדיל בין המקנה של בני"י למקנה של המצרים ובכך עונה לפרעה על שאלתו " לא ידעתי את ה'". כלומר, מלמד את פרעה שהאלוקים משגיח ויש לו שייכות והשפעה למתרחש בעולם. לאחר 2 סדרות המכות שעבר, פרעה מבין שיש בורא שמשגיח, אך מדוע שישלח את בני"י? כלומר, מה הקשר של בני"י לסיפור? הרי לטענתו, בני"י הם עם של עבדים בזויים וגולים?

הסדרה השלישית באה ללמד את פרעה על הקשר בין הקב"ה לבני"י, ועל כוחו של עם ישראל. ב-4 המכות האחרונות באים משה ואהרון ואומרים לפרעה: רק כאשר תבין מה תפקידו של עם ישראל בעולם, תוכל להכיר באמת את ה'. ב-3 המכות האחרונות, משה ואהרון מלמדים את פרעה שתפקידו של עם ישראל קשור לא רק בשחרור הגברים, הנשים והטף, מפרעה ומשעבוד מצרים, אלא גם בשחרור הצאן, הבקר והרכוש. על פרעה להבין ולהפנים שמלך בשר ודם אינו יכול לשלוט על אנשים, נשים וטף, בקר, בהמות ורכוש.

רק לאחר מכת בכורות פרעה מבין את המסר, קורא למשה ואהרון ואומר להם: "קומו צאו מתוך עמי, גם אתם, גם בני ישראל ולכו עבדו את ה' כדברכם. גם צאנכם גם בקרכם קחו כאשר דיברתם ולכו **וברכתם גם אותי**" (שמות י"ב, ל"א-ל"ב).

לא רק שפרעה היה מוכן לכל מה שמשה ואהרון ביקשו, הוא אפ"י מבקש ברכה מהעם הנבחר ובכך מכיר בתפקידו של עם ישראל להיות "אור לגויים" ולקדש את שם ה' בעולם. רק בשלב זה, פרעה סוף סוף הבין את הקשר של אלוקים עם בני-ישראל שיצאו ממצרים וגאלו את כל העולם מתפיסת השעבוד המצרית.

מצוות קידוש החודש וקרבת פסח

לפני מכת בכורות והיציאה ממצרים מצווה האלוקים את עם ישראל 2 מצוות:

1. **מצוות קידוש החודש** - "החודש הזה לכם ראש חודשים". עם ישראל צווה להיות מעורב בתהליך קביעת ראשיתו של כל חודש. שנאמר "החודש הזה לכם" - שלכם - שייקבע על פי בית דין. בתחילת כל חודש בית הדין ציפה לבואם של עדים שיעידו שראו את מולד הלבנה ואז הכריזו שזהו היום הראשון של החודש. חשוב היה לכולם לדעת מה תהיה החלטת בית הדין כיוון שהדבר השפיע על מועד החגים. נשים לב שהמילה מועד היא מלשון התנועות, פגישה. כדי לקבוע פגישה צריך הסכמה של שני הצדדים, גם של ה' וגם של עם ישראל לכן, תאריך החג עצמו נקבע על ידי ה' אך היום בו תאריך זה יחול בפועל נקבע על ידי החכמים שקידשו את החודש.
2. **מצוות קרבת פסח** - שחיטת השה (שהיה אחד מאלוהי מצרים) ואכילתו.

מדוע אלו המצוות הראשונות שציווה אלוקים את העם הנגאל? מדוע היה חשוב שיינתנו לפני מכת בכורות ולפני היציאה הפיזית ממצרים? עם ישראל זקוק היה לעבור תהליך של "גאולה נפשית" לפני שייגאל פיזית על ידי אלוקים.

- הנקודה העיקרית שמאפיינת עבדים היא חוסר שליטה בזמן. המצווה הראשונה שניתנה לעם ישראל נשאה בחובה מסר חשוב: פרק העבדות הסתיים ועתה כבני חורין יש לנו שליטה בזמן.

- המצווה השנייה דרשה מעם ישראל לשחוט במו ידיו את השה - אליל מצרים, ברב עם, בתאריך י"ד בניסן (שלפי האמונה המצרית היה שיא הכוח של אליל זה), לאכול אותו ולמרוח את דמו על המשקופים. כל זה כדי להפגין זלזול וחוסר אמונה בכוחותיו האלוהיים של אליל מצרים.

שחיטת השה גרמה למהפכה נפשית בקרב עם ישראל ושחררה אותם בבת אחת מתלות רוחנית באמונות זרות. בפעולה זו יצאו מהפחד מפני האדונים המצריים, אל החופש. רק לאחר שגאלו את נפשם, ראויים היו לגאולת הגוף בפועל. ואז נחתה מכת בכורות ופתחה לפניהם את הדרך לגאולה הפיזית.

מצוות תפילין

"ויהי בעצם היום הזה הוציא ה' את בני ישראל מארץ מצרים על צבאותם..." (שמות י"ב, נ"א)
"והיה לך לאות על ירך ולזיכרון בין עיניך למען תהיה תורת ה' בפיך..." (שמות י"ג, ט).

מה הקשר בין מצוות התפילין ליציאת מצרים?

הדור שחוה את יציאת מצרים היה נרגש ונפעם מהניסים שנעשו במצרים ומיציאתו לחירות. אולם בלב האדם באופן טבעי יש שחיקה מתמדת ותחושת החוויה פוחתת והולכת. כיצד נשמר ונזכור את העלילות הגדולות ואת הניסים שהתרחשו במצרים?

התפילין באות למלא תפקיד זה. את התפילין מניחים כל יום על היד לסמל את "היד החזקה" ואת המכות שהפליא ה' במצרים, וכן בין העיניים כנגד המח, שנדע לזכור בכל יום את יציאת מצרים ולחוות את המסר מגאולה זו.

שבת שלום.